Мүнөөдэр—манай агууехэ Илалтын Һайндэр

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 95 (4987)
Четверг
Майн
9
1946 он

Сэн 20 мүнгэн.

Илалта түгэлдэр советскэ арад, тэрэнэй шэн габьяата Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министрын
ПРИКАЗ

1946 оной майн 9. № 11. гор. Москва.

Нүхэд улаанармеецүүд ба улаанфлотецүүд, сержантнууд ба старшинанууд! Нүхэд офицернууд, генералнууд ба адмиралнууд!

Советскэ Союзай ажалшад!

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөөдэ ба бэеэ даанхай байдалда добтолhон фашистска Германиие даража, манай арадай туйлаhан агууехэ илалтын нэгэдэхи ойе мүнөөдэр бидэнэр hайндэрлэжэ байнабди.

Советскэ правительствын ба манай коммунистическэ партиин үмэнэhөө таанарые ехэ баярай үдэрөөр—немецкэ фашизмые ИЛАҺАНАЙ hайндэрөөр дашарамдуулан баясхаланаа хүргэжэ амаршалнаб!

ИЛАЛТЫН hайндэрые ёhолон тэмдэглэхын тулада захижа ЗАХИРНАМ:

Мүнөөдэр, Майн 9-дэ, манай Эхэ ороной столица—Москвада, Союзна республиканuудай столицануудта, мүн тэрэшэлэн Львовто, Кенигсбергдэ ба герой-городууд: Ленинградта, Сталинградта, Севастопольдо ба Одессэдэ—гуша дахин артиллерийскэ буудалгаар салют-мэндэ хүргэхэ.

Манай Эхэ ороной нэрэ түрые болон бэеэ даанхай байдалые хамгаалhан ба гитлеровскэ Германиие бута сохижо, илалта туйлаhан манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ алдар соло!

Манай илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ—Бүхэсоюзна Коммунистическэ Партида алдар соло!

Манай агууехэ арад, илагша-арадта алдар соло!

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөөтэ ба бэеэ даанхай байхын түлөө дайн байлдаануудта ами бэеэ үгэhэн герэйнүүдтэ хэтэ мүнхын алдар соло!

ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министр Советскэ Союзай Генералиссимус И. СТАЛИН.

Агууехэ Илалтын Үдэр

Советскэ ороной оломиллион арад зон агуехэ илалтынгаа нэгэ жэлэй гайхамшагта ойе мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна. Үнгэрэгшэ жэлэй майн 9-дэ Эхэ ороной хамгаалгын дайн илалта түгэлдэрөөр дүүрээ hэн. Энэ илалта Ленин—Сталинай партиин, манай арадай, тэрээнэй Улаан Арми ба Флодой гүн ехэ тэмсэлэй гэрэлтэмэ ехэ үрэ дүнгынь мүн гээшэ.

Фашистска Германитай хэгдэhэн дайн юрын дайн бэшэ байhаниинь мэдээжэ. Хэрзэгы муухай, алуурша ба гитлеровскэ бандидууд болбол манай гүрэниие үгы хэхэ, манай арадые алан хюдаха ба барлаг богоол болгохо гэhэн—иимэ хоротой зорилгонуудые табиhан юм. Иимэhээ, немецкэ эзэрхэгшэдэй эхилhэн энэ дайн советскэ орондо тон ехэ аюулта байдалые бии болгоhон байна.

Иимэ ехэ аюулай тохеолдоод байhан үедэ манай багша Сталин 1941 оной июлиин 3 да хэлэhэн өөрынгөө түүхэтэ үгэ соо тодоор зааhаниинь бухы советскэ хүнүүдтэ элихэн байна. Эсэгэ ороной хамгаалгын ехэ тэмсэлдэ манай арад өөрынгөө агууехэ вождь Сталинай туг дэлбэрии доро нэгэ хүн шэнгеэр бодоhон юм.

Илажа диилэжэ ерэhэн Советскэ гүрэнэй түрые байгуулалта ороной манай байдалай бүхы hалбаринуудта социалистическэ ёhо жураамые тогтоохон байна. Сталинска табанжэлнүүд дотор шэдэбтэр хүсэтэй хүндэ ажаүйлэдбэри, хүдөө ажахы ба эрдэм техникын түлхүүр байгуулагдаа hэн. Али бүхы талаараа Советскэ орон болбол абарга түмэн хүсэтэй, дэлхэйн ехэ держава болоhон юм.

Улаан Арми ба Флот Эхэ ороноо хамгаалжа, тэрэнэй торгон гарлар бүтээhэн хүсэтэ зэбсэгүүд ба бүхы хэрэгсэлнүүдээр дутам гүйгөөр хангагдажа байлдаанда hүр жабхалантай гаар ороhон байна. Ороной бүхы экономикые сэрэгэй байдалда тохируулан зохеолго ба дайн байлдаанай жэлнүүдтэ шэнээр байгуулагдаhан предприятинууд болбол манай Эсэгэ ороной, тэрэнэй Улаан Арми ба Флодой хүсэ шадалынь бүри ехээр дэшэлүүлhэн байгаа.

Эдибхитэй хамгаалга хэхэ зуураа, дайнай түрүүшын үдэрнүүдтэ манай Арми саг зуура гэдэргээ бусаhан юм. Энэнь хүсэеэ улам ехэдхээд, гүн ехэ добтолгонуудые хэжэ, дайсанай хүсэнүүдые бута хяа сохихо гэhэн сэрэгэй тактика байhан юм. Дайнай эхилээд 5 hара тухай болоhоной хойно гү, али 1941 оной ноябрь hарада манай арми Москва шадар түрүүшынгээ ехэ илалтые туйлажа, дайсанай томо томо хүсэнүүдые хяа hамна сохиhон байна.

1941 оной ноябрьhаа эхилээд манай баатар Улаан Армиин толтомо илалтанууд улам хүсэтэ гөөр бадараа hэн. 1942 оной ноябрь hараhаа эхилээд Сталинградай оршон хүн түрэлгэнэй түүхэдэ үшөө үзэгдөөгүй ехэ тулалдаанууд болоhон юм. Улаан Арми болбо Сталинай гайхамшагта стратегическэ түсэбые бэелүүлэн хүсэтэ добтолго хэжэ Сталинград шадар байhан 330 мянган немецкэ сэрэгүүдые бүhэлhэн ба усадхаhан байгаа.

Манай Улаан Арми 1943, 1944 ба 1945 онуудта урда урданайхиhаа томонууд добтолгонуудые ябуулаа hэн. Энэ үедэ Улаан Армиин мэдэлдэ тоо томшогүй ехэ резерв ба сэрэгэй техникүүдэй байгаа. Тэрэнэй хүсэ шадалаа дайсан олонто хайрэгдаhаниинь эли. Гансахан 1944 ондо Улаан Арми болбол Сталинска арбан томо сохилгонуудые ябуулжа, дайсанай ехэ ехэ хүсэнүүдые үнэhэн тобориг болгоод, дайн байлдааниие германиин газар дээрэ абаашаhан байна.

Дайсанай газар дээрэ манай хүсэтэ Улаан Арми хэдэн олон шэнэ шэнэ сохилтонуудые хэжэ немецкэ сэрэгэй хүсэнүүдые даран нюсуулаад, дайн сэрэгэй эсэсые ойртуулhан юм. 1945 оной майн хоёрто манай сэрэгүүд Германиин фашистнуудай хара үүрхай болохо Берлиниие эзэлэн абажа, тэрээн дээрэ агууехэ илалтымнай улаан тугые намилзуулhан байна. Тиигээд 6 хоноhон хойно немецүүд үгэ дуугүйгөөр буужа үгэhэн ба хошшолонгүй диилдэhэн байна.

Дайсаниие баруун тээ усадхаhанайнгаа hүүлээр Улаан Арми баhал тиимэ гэрэлтэмэ илалтые зүүн зүгтэ мантуулка, Японско империалистнуудые түргөөр hамна сохиhон юм. Мүнөө манай илалтын хүсэтэ улаан тугууд баруун гээшье, зүүн тээшье намилзан байна.

Ороноймнай агууехэ илалтын нэгэ жэлэйнь ой болобо. Арадай гайхамшагта баяр советскэ ороной үйлсэ бүхэндэ бии болоно. Иимэ ехэ ба толтомо илалтые баатар Улаан Армимнай хангаа. „Манай шэн габьяата зэбсэгтэ хүсэнүүд мандаха болтогой!" (И. Сталин).

Советскэ арад болбол өөрынгөө гайхамшагта тэмсэлээр дэлхэйн түрүү хүн түрэлтэнэй эрхэ сүлөөе хамгаалаа. Түүхэтэ илалтынуудаа батадхахын хэрэгтэ мүнөө манай бүхы хүсэнүүд хандуулагданхай. Манай Советскэ Союз табан сагай зохёохы ажалда шэлжэн ороо байна.

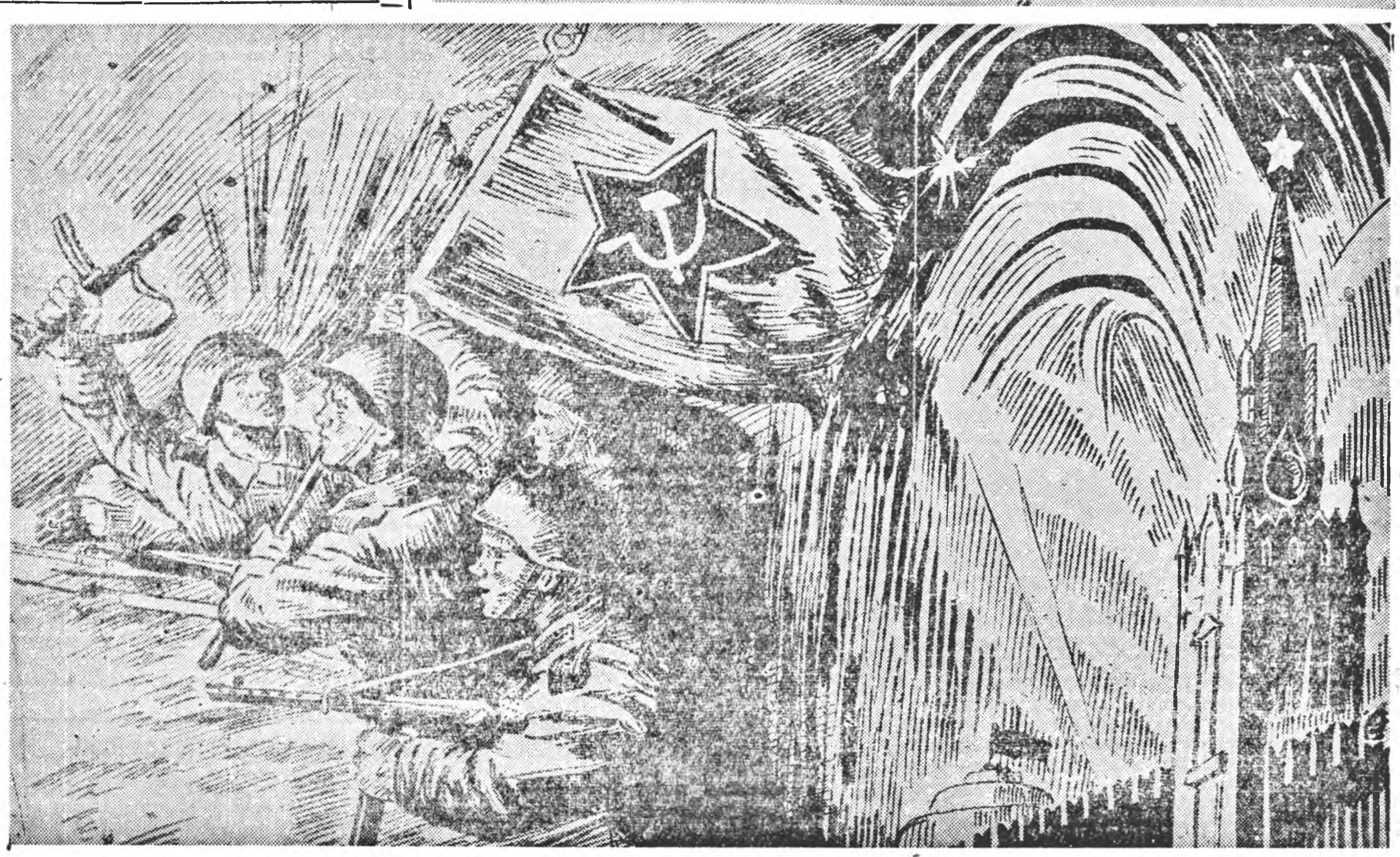
СССР-эй Верховно Соведэй сесеэр батлалагдаhан агууехэ Сталинска табан жэлэй түсэб болбол манай арадай 1946—1950 онуудта бэелүүлхэ пангин программань мүн. Энэ түсэбөөр харагалагдаhан зүйлнүүдые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ советскэ хүн бүхэнэй арюун уялгань болоно.

Агууехэ Сталинай сэсэн мэргэн ударидалгаар ябажа, дүрбэдэхи Сталинска абанжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө урагшаа дабшая!

Агууехэ илалтын үдэр мандаха болтогой!

Советскэ Союзай Маршал Г. К. ЖУКОВ.

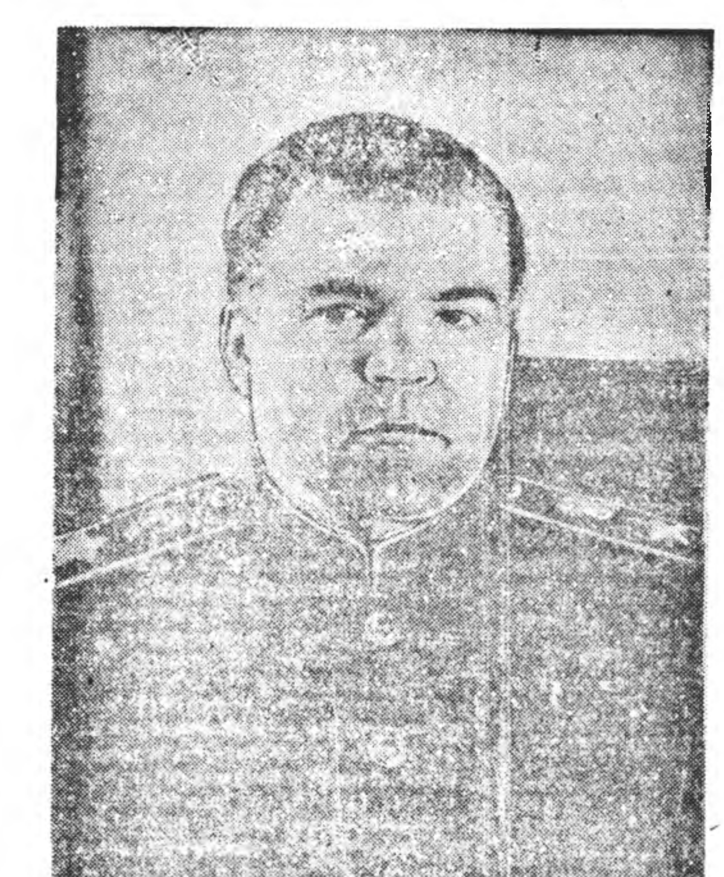

Советскэ Союзай Маршал А. М. ВАСИЛЕВСКИЙ

Советскэ Союзай Маршал К. Е. ВОРОШИЛОВ.

Советскэ Союзай Маршал К. К. РОКОССОВСКИЙ.

Армиин генерал Н. А. БУЛГАНИН.

Советскэ Союзай Маршал И. С. КОНЕВ.

Советскэ Союзай Маршал Р. Я. МАЛИНОВСКИЙ.

СОВЕТСКЭ СЭРЭГҮҮД БОЛБОЛ СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛАГШАД МҮН

*

Советскэ Союзай Маршал Г. ЖУКОВ, ССР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хуурай газарай сэрэгүүдэй Главнокомандалагша

* *

Мүнөөдэр советскэ арад Илалтын Үдэрые һайндэрлэжэ байна. Нэгэ жэлэй урда тээ немецкэ фашистска эзэмдэгшэдтэй дайлалдаһан Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайн болбол манай түгэс илалтаар дүүрэһэн байгаа. Гитлеровскэ дээрмэшэ зэрлиг һүрэгүүд болбол манай нангин орондо добтолһон бусад бүхы эзэмдэгшэдэй муу заяанда хүртэһэн байха юм.

Муу мэхэтэ ба хүсэ ехэтэ дайсан болохо фашистска Германитай хэһэн дайн сэрэг болбол ман да хүшэр хүндэ ба һүртэй ехэ шалгалта болоһон байна. Тэрэ үедэ нүхэр Сталинай заан хэлэһэн ёһоор, советскэ гүрэнэй амиды байха ба үхэхэ тухай, СССР-эй арадуудай амиды ябаха ба үхэхэ тухай, манай арадуудай эрхэ сүлөөтэй байха гү, али богоолшологдо орохо тухай хэрэг болožо байһан юм.

Улаан Арми болбол өөрынгөө сэсэн мэргэн полководец Генералиссимус нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро өөрынгөө арадай агуу ехэ этигэл найдабариие алдар солотойгоор харюулһан байна. Гурбан жэлэй турша дотор советскэ сэрэгүүд болбол Германи ба тэрээнэй хани хамсаатанай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй урда һаа нюур нюураараа байлдажа гараһан байха юм. Энэ дайнай бүхы турша дотор германска армиин гол ехэ хүсэнүүдынь советскэ германска фронтдо хадагдаатай байгаа, тиигээд Улаан Арми хадаа тэрээниие нь хюдан һалгаһан ба плендэ абаһан байна. Улаан Арми болбол манай Эсэгэ оронoй эрхэ сүлөөгэ ба бэеэ даанги байдалые аршалан хамгаалжа абаһан тэды бэшэ, мүн баһа Европын арадуудые фашистска зэрлиг муухай байдалһаа абарһан байна. Манай союзнигуудай сэрэгүүдтэй дайшалхы хани холбоотой ябажа Улаан Арми болбол дайсаниие эсэлэн бутасохеод, үблэг дээрэнь бүхылгэһэн байгаа.

Манай агуу ехэ илалтые олгоһон эшэ үндэһэн гэбэл, манай социалистическэ байдал, большевистскэ партиин сэсэн мэргэн ударидалга, советскэ правительствын үнэн зүб политика, манай оронoй арадуудай морально-политическэ нэгэдэл ба эбдэршэгүй хани холбоон, Улаан Армиин гайхамшаг ехэ хүсэн ба советскэ арадай габьяа ехэтэ ажал хүдэлмэри мүн болоно.

Сталинска табанжэлнүүд болбол манай заха хизааргүй Эхэ ороние хүсэн түгэлдэр индустриальна ба колхозно держава болгоһон, Улаан Армиие эгээ түрүү шэнэ сэрэгэй техникээр зэбсэгжүүлхын түлөө хамаг бүхы шухала зүйлнүүдые бии болгоһон байгаа. Хүсэ ехэтэ социалистическэ индустриие ба колхозно хүдөө ажахые түшэглэн советскэ арад ба тэрээнэй зэбсэгтэ хүсэнүүд болбол фашистска Германиие үнэһэн тоборигто унагааһан байха юм.

Нүхэр Сталин болбол Улаан Армиин лично составые советскэ патриотизмын шанартайгаар һурган хүмүүжүүлхэ тухай агуу ехэ анхаралаа табиһан байна. Улаан Армиин боец халаа өөрынгөө социалистическэ Эхэ орониие дулэтэмэ халуунаар дуралан ябадаг ба өөрынгөө советскэ гүрэнэй ашаг туһые гүн зүрхэнһөө ойлгожо ябадаг байха юм. Энэнь болбол дайн байлдаанай газарнуудаэрэ манай сэрэгүүдэй олониитэерээ гаргадаг героизм баатаршалгын нангин булаг мүн байна.

Нүхэр Сталин болбол бүхы олон түрэлэй сэрэгүүдые хоорондоо нягта харилсаа холбоотойгоор хэрэглэхэ, мүнөө сагай сэрэгэй техникын үзэгдөөгүй ехэ хүгжэлтэ дээрэһээ ургажа бии болоһон шэнэ түрэлэй сэрэгүүдые зүб һайнаар хэрэглэхэ ябадалтай холбоотой сэрэгэй наукын эгээ хэсүү бэрхэ асуудалнуудые гүн мэргэн ухаагаараа шиидхэһэн байна. Энэ дайн болбол манай стратеги ба тактика дайсанай стратеги ба тактикаһаа тон үлүү һайн байһаниие харуулба.

Тус дайнай жэлнүүд соо большевистскэ парти, нүхэр Сталин болбол социалистическэ Эсэгэ ороноо хамгаалха хэрэгтэ бүхы олонациональна советскэ арадые жагсаан бодхоожо, тэдэнэй героическэ оролдолгонуудые нэгэдүүлһэн ба энэ ехэ оролдолгые манай гүрэндэ тохёолдоһон үхэлтэ ехэ аюулые усадхаха хэрэг тээшэ зүглүүлэн хандуулһан байна. Манай хэһэн дайнда бүгэдэ арадай оролсоһон ба энэнь советскэ арадай Илалтын үндэһэ һуури нь болоһон байна.

Нүхэр Сталин болбол дайнай эхилһэн сагһаа хойшо, тус дайнай шиидхэхы шанартай үеын болоходо али бүхы талаараа дайсанһаа үлүү хүсэтэй байхын түлөө Улаан Армиин хүсэнүүдые саг үргэлжэ ехэ болгожо байха тээшэ эрмэлзэн байгаа һэн.

Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро Улаан Арми болбол 1941 оной эсэстэ Москва шадар немецүүдые бута сохижо, немецко-фашистска сэрэгүүдэй илагдашагүй тухай миф һаналые һалхинда дэгдүүлһэн ба сахилгаан түргэн дайн тухай гитлеровскэ түсэбүүдые газарта булаһан байха юм.

1942 оной ноябрь һарада Сталинска сэсэн мэргэн түсэбые гүйсэдхэжэ Улаан Арми болбол добтолгодо ороһон ба дайнай ябаладла үндэһэн ехэ эрьесын эхи табиһан байгаа. Түүхэтэ Сталинградска тулалдаанда Улаан Арми болбол немецкэ шалгамал сэрэгүүдэй 330 мянган хүн һүрэгүүдые хүреэлэн абажа үгы хэһэн байна.

1944 ба 1945 онуудта ябуулагдаһан Улаан Армиин добтолгото операцинууд болбол Сталинска уридшалан хаража мэдэһэнэйнь хүсэтэй ба зүб байһаниие һүр ехэтэйгээр гэршэлэн харуулба. Энэ үе соо Улаан Арми болбол айхабтар ехэ резервэтэй ба сэрэгэй техникэтэй болоһон байжа, советско-германска фронтын агуу ехэ үргэн талмай дээрэ урагшаа дабшажа, гол ехэ сохилтын зүгүүд дээрэ дайсанһаа үлүү ехэ хүсые хангаһан байна. 1944 он соо Улаан Армиин хэһэн арбан Сталинска сохилтонууд болбол немецүүдые советскэ газар дээрэһээ үлдэн зайлуулһан ба гитлеровскэ сэрэгэй машиные оёор хүртэрынь доһолгоһон байна. Улаан Арми болбол дайн байлдаагаа Германиин территори дээрэ асаржа гитлеровскэ армиие бута сохиһон ба Берлин дээрэ илалтын туг мандуулһан байна.

Германска империализмые илаһан энэ илалтаяа хүндэ ехэ гээгдэлэй сэнгээр бидэнэр дайлан абаһан байгаабди. Дайсантай хэһэн хатуу шанга байлдаануудта манай дайшалхы хани нүхэдүүд—манай арадай эрхим хүбүүд ба басагад баатарай үхэлөөр унаһан байна. Эсэгэ оронойнгоо түлөө тэдэнэр өөрынгөө эгээ үнэтэй юумые—өөһэдынгөө ами наһые үгэһэн байна. Бидэнэр мүнөөдэр тэдэнэй мүнхэ дурасхалые хүндэлжэ байхадаа, тэдэнэй Улаан шуһан дэмы газар адхараагүй гэжэ омог һанал һанаалнабди. Манай Советскэ Эхэ оронoй түлөө дайн байлдаанда ами наһаа үгэһэн геройнууд тухай алдар соло мүнхэдөө яларан байхал!

Бидэнэр болбол манай бүхы арадые эзэлһэн гайхамшаг ажал хүдэлмэриин дэбжэлэй эрхэ байдалда Илалтын Үдэрые һайндэрлэжэ байнабди. 1946 — 1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай хуули болбол Советскэ гүрэнэй экономическа, сэрэгэй ба культурна талаараа улам саашадаа һалбаран балархын үргэн ехэ зам нээбэ. 1946 оной февралиин 9-дэ һунгагшадайнгаа урда хэлэһэн үгэ соогоо нүхэр Сталинай зураглан харуулһан агуу ехэ хүдэлмэринүүдэй программа болбол манай Эхэ орониие али бүхы гэнгын аюулһаа хамгаалха тээшэ зорюулагдаһан байна. Энэ болбол советскэ хүнүүдые шэнэ шэнэ ажал хүдэлмэриин габьяада зоригжуулна. Дайнай һүүлдэхи түрүүшын Сталинска табанжэл болбол Агуу ехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн соо манай илалтые хангаһан түрүүшын Сталинска табанжэлнүүд шэнги адли гайхамшаг һайнаар дүүргэгдэхэ гэбэл ямар һэжэг байхаб.

Манай хэхэ баатай болоһон хүндэ хүшэр дайн сэрэгһээ Улаан Арми болбол бүхы дэлхэй дээрэ эгээл түрүү ба хүсэтэй арми болон шалгаржа гараһан байна. Гэбэшье бидэнэртэ, советскэ хүнүүдтэ һанаагаа амарха саг ерээдүй байнабшуу. Бидэнэр, Советүүдэй Оронoй сэрэгүүд болбол Эхэ оронойгоо манай урда табиһан зорилгонуудые дүүргэхын тулада өөрынгөө сэрэгэй мэргэжэл шадабариие нарижуулан һайжаруулха тээшэ эсэшэ сусашагүйгөөр оролдохо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай баян ехэ дүршэлые шэнжэлэн шудалха ба советскэ сэрэгэй наукые хүгжөөхэ байнабди. СССР-эй зэбсэгтэ хүсэнүүд болбол агуу ехэ Сталинайнгаа хүтэлбэри доро урагшаа коммунизм тээшэ хүгжэжэ ябаа советскэ арадайнгаа энхэ амгалан байгуулалтын ажал хүдэлмэриие хойшодоошье үнэн сэхээр сахин хамгаалжа байха байна.

СССР-эй финанснуудай Министерствын мэдээсэл

20 миллиард түхэригэй хэмжээтэйгээр 1946 оной майн 4-дэ гаргагдаһан СССР-эй Арадай Ажахые Һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ гүрэнэй урьһаламжа майн 5-ай мэдээгээр 2) миллиар 1447 миллион түхэригөөр тараагдаба.

Урьһаламжа захилга үргэлжэлһөөр.

СССР-эй Финанснуудай Министр
1946 оной майн 6. *А. ЗВЕРЕВ*

ИЛАЛТЫН КАЛЕНДАРЬ

1941 оной июниин 22. Фашистска Германи гэнтын хорото добтолго хэжэ, Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайн эхилһэн бэлэй.

1941 оной июниин 30. Нүхэр Сталинай түрүүлэлгэ доро Оборонын Гүрэнэй Комитет тогтоогдоо.

1941 оной июлиин 3. Оборонын Гүрэнэй Комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Сталин радиогоор үгэ хэлээ һэн.

„Фашистска Германида эсэргүү дайе юрын дайн гэжэ тооложо болохогүй. Энэ хадаа имаг- тал хоёр арминуудай хоорондохи дайн бэша гэ- шэ. Энэ болбол тиихэтээ хамта немецко-фашистска сэрэгүүдтэ эсэргүү бүхы советскэ арадай агуу ехэ дайн мүн. Манай орондо тохёолдоһон аюулые усадхахаһаа гадна, харин германска фашизмын дарлалта доро зобожо байһан Европын бүхы арадуудта туһаламжа үзүүлхэ гээшэ фашистска дарлагшадта эсэргүүсэн хэхэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын энэ бүгэдэ арадай дайнай зорилго болоно.“(И. СТАЛИН).

1941 оной декабриин 6. Москва шадар немецүүдые бута сохилго эхилээ.

1943 оной февралиин 2. Сталинград шадар хүреэлэгдэһэн немецко-фашистска сэрэгүүд үгы хэхэ ябадал хүсэд түйлагдаһан бэлэй. Сталинград шадарай тулалдаан болбол немецүүдэй армиие үгы хэхэ ба мүн хүреэлэгдэһэн 300.000 тоотой сэрэгэй гурбанайнь нэгэ хубиие плендэ абаха ябадалаар дүүрэһэн байна. Сталинградска тулалдаанһаа хойшо немецко-фашистска арми сохигдоһоор сохигдожо диилдээ һэн.

1943 оной июлиин 23. Орелой урдаһаа, мүн Белгородой хойноһоо Курск тээшэ немецүүдэй хэһэн июльскэ добголго бүримүһэн усадхагдаһан байна.

1943 оной августын 5. Орел ба Белгородые Улаан Армиин абахадань, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай түрүүшын салют үгтэһэн юм.

1944 оной февралиин 17. Корсунь-Шевченковскиин оршондо хүреэлэгдэһэн немецко-фашистска сэрэгүүдые усадхаха операци дүүрэжэ, энэ хадаа Улаан Армиин тон ехэ илалтануудай гайхамшагта нэгэ хуудаһан боложо түүхэ домогто ороо.

1944 оной апрелиин 2. СССР болон Румыниин хоёрой хоорондохи гүрэнэй хилэ дээрэ Улаан Армиин частьнуудай гараһан тухай Советскэ Правительствын мэдүүлгэ тунхаглагдаа.

1944 оной майн 9. Севастополь город немецкэ эзэмдэгшэдһээ сүлөөлэгдөө.

1944 оной июниин 10. Карельскэ фронтын сэрэгүүд Ленинградһаа хойгуур добголгодо ороһон байна.

1945 оной мартын 28. Балтиин далай дээрэхи уһан сэрэгэй шухала база ба томо порт болохо Гдыня городые Улаан Армиин частьнууд сүлөөлөө.

1945 оной апрелиин 9. Зүүн Пруссиин гол шухала город ба хэрэм болохо Кенигсбергые манай сэрэгүүд эзэлээ һэн.

1945 оной апрелиин 25. Улаан Армиин частьнууд Германиин центртэ Торгау гэжэ городой оршондо союзна англо-американска сэрэгүүдтэй уулзаһан байна.

1945 оной майн 2. Германиин столица Берлин дээрэ Илалтын советскэ туг мандуулагдаа һэн.

1945 оной майн 8. Германска зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үгэ дуугүйгөөр капитуляци хэһэн тухай акт дээрэ гар табигдаа. Майн 9-эй үдэрые Илалтын һайндэр болгон соносхохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ гараһан байна.

1945 оной майн 27. СССР-эй бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүдэй Верховно Главнокомандалагша И. В. Сталинда Советскэ Союзай Генералиссимус гэһэн сэрэгэй дээдэ нэрэзэргэ олгохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ гараһан байна.

1945 оной июниин 24. Германиие илаһанай тэмдэг болгон Москвада Улаан Талмай дээрэ Илалтын парад болоо һэн.

1945 оной июниин 26. И. В. Сталинда Советскэ Союзай Герой гэһэн нэрэзэргэ олгохо ба „Илалта“ гэжэ хоердохи орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ гараа.

1945 оной августын 8. „Советскэ Союз болбол Японитой сэрэг дайнай байдалда орообди гэжэ августын 9-һөө тоолоно“ гэһэн тухай Советскэ Правительствын мэдүүлгэ гараа.

1945 оной сентябриин 2. Японско зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үгэ дуугүйгөөр капитуляци хэһэн тухай акт дээрэ Токио городто гар табигдаа.

1945 оной сентябриин 3. Империалистическэ Японииe дараһан Илалтын һайндэр.

Советскэ Союзай Герой
генерал-майор И. В. БАЛДЫНОВ.

Советскэ Союзай Герой
И. С. ИВАНОВ.

Советскэ Союзай Герой
Ж. ТУЛАЕВ.

Советскэ Союзай Герой
Н. С. АФАНАСЬЕВ.

Советскэ Союзай Герой
Г. А. ГАРМАЕВ.

Советскэ Союзай Герой
П. И. БАННОВ.

...АР СОЛЫН" ХОЕР ...НДО ХҮРТЭГШЭ

...о 412-дохи полкдо 19 наһа ...һэн залуухан сержант Даши... ...маев ерээ һэн.

...харанхы бүрхэг нэгэ һүни ...ара талада гаража, тэдэнэй ...шыгаар барижа асарха гэ... ...дээлгабари манай тагнуул... ...һэн.

...20 шахуу тагнуулшад тэрэ ...дайсанай хамгаалалгые нюусаар ...раад, 40 шахуу хүнһөө бүри... ...һүүлтэй нэгэ взвоҙтол гэнтэ ...үлүү хүсэтэй дайсантай тэг... ...лалдаа хэжэ, эрэлхэг хатуу ...ригтой манай тагнуулшад дай... ...бута сохёод, хоёр фашистнуу... ...гаар барижа асарба бэлэй.

...раница тон эдибхитэйгээр ...шадай нэгэниинь Бурят-ара... ...хэ хүбүүн Дашидоржи Гар...

...Гармаев 1944—45 оной манай ...добтолгонуудта эрэлхэг хатуу, ...зоригтойгоор ябажа, хорото ...һэн тоори болтор үгы хэ... ...эхэ хэрэгые хүндэтэйгөөр ...ба.

...үнай түлөө манай правитель... ...Гармаевые "Алдар Солын" ...ор, «Баатаршалгын түлөө» ...бусад хэдэн медальнуу... ...һан байна.

Г. ДАНЗАНОВ.

...һаа Днепр хүртэр

...онуудай дайшалхы дүрбэн ...дурдан һананаб. 1941 оной ...анай гол хүсэнүүд Москва ...үүлэгдэһэн байгаа. Тиихэдэ ...добтолгоһоо Эхэ ороной ...урал Москва хамгаалалсаха ...далсаба. Эндэ манай часть ...атуу сохилто хэжэ, тэдэниие ...шлээд холо хаяа һэм. Тии... ...най гвардиин хүндэтэ нэрэ... ...юм.

...зун Курска тохойн ор... ...эхэ тулалдаанда хабаа... ...раһаа дээшэ үдэр һүниие ...хатуу шанга байлдаануудые ...ябдии. Энэ шэрүүн байлдаа... ...байхада дайн байлдаанай ...партиин суглаан болоҗо, ...уүлгые үзөөд, намайе парти...

...үргэлжэлһөөр байба. Баян ...барагдашагүй дайдые сүлөөл... ...рые гаталаабди... Хатуу ...тулалдаануудта ябажа хэдэн ...гаһан байгааб.

...б. Мүнөө амгалан сагай ...оложо, Сталинска табан... ...ые бэелүүлэсэхэ ивмэ ехэ ...ам а тудалсаа.

Ленинэй орденто
Н. ЦЫБЕНОВ.

...дайшалхы зам

...ороноо хамгаалгын дайнай ...жэдэ, немецкэ зэр иэгүү... ...хотые эзэлхын түлөө ...хаяжа байха үедэнь ...дые хамгаалхаяа Бурят-Мон... ...ерээ һэм. Сталинград ...хатуу шанга хэдэн һара... ...алдан үнгэргөөб. Үзэр соо ...гаран агаые хардусан со... ...тээ хамга арба гара... ...атакада оролсогшо һэм.

...һүрөөтэ ехэ гээлгэ хорол... ...буу з бсэгээ гэжэ суха... ...Хатуу шанга дайгаар ...Берлин хүртэр дай... ...76 калибрын пушка н... ...зууран. Одер мүрэн дээрэ ...хэдэн ДЗОТ ба ДОТ-ые со... ...үгы хээ һэм. Берлиниие ...лсан, түрүүшын яба... ...хамта городой центрын ...гарагаа.

...згэл нэгэ жэлэй саада ...ай агуу э вождь ну... ...хүтэлбэри доро манай ...түрүүшын жэлэй ...үнөө ажалай агууехэ доб... ...байна.

К. ДУМНОВ,
7 орденуудай ба медальнуудай кавалер.

БУРЯТ-МОНГОЛ АРАДАЙ БААТАР МЭРГЭН ХУБУУД

Манай ороной олонациональна ба оломиллионно арадууд аба түрэл ороноо аршалжа, харин харатан хорогонтой тэмсэһэн ябадалнуудта гайхамшагта баатарлиг зориг, һүбэлгэн ябуулга, мэргэн зан гаргадаг байһан байгаа. Тиигэжэ үбгэ эсэгынгээ дайшалхы заншалые, бууша мэргэн ба дайша һүбэлгэн зангые үеһөө үе залгуулан абажа аша гушынгаа заяан дээгүүр үргэн асардаг байһан байна. Эртэ урдаһаа хойшо домог түүхэдэ ба аман зохёолдо орожо ерэһэн тэдэ эрхим заншалнуудые бэедээ шэнгээн улам саашань арбижуулжа Улаан Армиин сэрэгүүд, советскэ партизанууд шэнэ дайшалхы заншалнуудые Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн соогуур бии болгожо, хойто үетэндөө гэжэ үльгэр туужын үхэг хобто соо нягталан хадагалжа байна гээшэ.

«Аша гушынгаа заяае дайгаар нээжэ
Аба Оронойнгоо солынь дуудая!» —

гэжэ Советскэ Союзай гүрэнэй гимн соо хэлэгдэһэн ябадал хадаа энээндэ эли тодо гэршэ болоҗо үгэнэ.

Үни холоһоо хойшо үе залгамжалан ерэһэн мүн иимэнүүд заншалнууд манай бурят-монгол арадай дунда бии юм. Бурят-монгол арадай бууша мэргэн хүбүүд энэ заншалые эшэ болгон баримталжа советскэ ороной бусад олон арадуудай шэлэмэл баатар хүбүүд басагадтай хамта мүр мүрөө ниилүүлэн ябажа илалтын хярада хүрэжэ ерээ.

Баатаршуул мэргэшүүлэй гайхамшагта ехэ байлдаанууд, тэдээнэй хэмжээлэшэгүй ехэ баатар габьянууд тухай домог, үльгэр, түүхэ онтохонууд манай бурят-монгол арадай хэдэн олон үе дамжан, хэдэн олон зуугаад жэлнүүдэй саанаһаа ерэһэн байна гээшэ.

Эртэ урдын үльгэрнүүд хадаа бурят яһатан обогтоной зүгһөө өөһэдынгөө харша дайсадтай, харин харатан хоротонтой хэһэн тэмсэлые һанаанда зохёоһон тиимэ нэгэн фантастическа удхатайгаар харуулдаг байха юм. Эндэ зүрхэтэй сэрэгшүүд юрэнхыдөө, айхабтар ехэ бар хүсэтэй, «нэгэ хадые абажа ерээд нүгөөдэ дээрэнь табижархидаг» баатаршуул болгогдон, «зуун сажанай хараада зүүнэй һүбөөр харбадаг» мэргэшүүл болгогдон зурагдагдадаг байна. Эдэ баатар мэргэшүүл хадаа «хара зоноо харин хаашуулһаа» аршалан бодожо, элдэб үнгын «лойр хара Лобсоголдойнуудтай», «тарил эрээн Гүрөөһэнтэй», «абарга ехэ Могойнуудтай» урда урдаһаа туласалдан, али бүхы дайсатаа сарбан жэлдэ абаахайн мүрөөр хорин жэлдэ хорхойн мүрөөр» мүшхэн ябажа дарадаг, тиигэжэ ерээд «ойн модо орбонтойгоорынь, тайгын модо тархяарынь» абажа гал түймэр табижа шатаагаад үлэһэн үнэһэн шандарууень гадаата далай уруу хиидхэжэрхидэг жэшээтэй байһан байна.

Мүн зарим онтохонууд бодото байдал дээрэһээ, үнэн болоһон ушар дээрэһээ абтаһан байдаг. Бабжа-Баатар, Шэлдээ-Занди мэтын арадай баатарнууд тухай хэлсэдэг үльгэрнүүд иимэ үндэһэтэй байна гээшэ. XVII зуунай үедэ манай бурят-монгол арад манжуур-хитад хаашуулай дарлалта доро байжа, тэдэ хаашуул ясаг алба нэхэжэ «хори бурят изагууртан зониие» саг үргэлжэ добтолон дээрмэдэдэг байгаа бэлэй. Тэрэ буурай мүнхаг үедэ арад зоной дундаһаа Бабжа-Баатар, Шэлдээ-Занди мэтын зоригтон хүсэтэн гаража, ород зонтой холбоо байгуулан тэдэнэй халуун туһаламжатайгаар манжуур-хитад хаашуулай дарлалтые хобхо татан хаяһан юм. Тэдэ хаашуулай дарлалтые һалгаагаад шэпэ хилэ табиха үедэ Шэлдээ-Занди болбол өөрынгөө нютаг зонтой хилын саада талада таһаржа үлэшэһэн юм ха. Манжуур-хитад хаашуулай мүнхаг дарлалтатай эсэстэ хүртэр эбсэшэгүй хатуу байжа, нютаг зоноо дахуулан ябажа хилэ дабуулан наашаа, түрэлхи халуун нютаг тэшээ гаража ябатараа тэдэ хаашуулай сэрэгтэ баригдажа толгойн саазала ороһон байгаа. Манай арадай дунда дэлгэрһэн домог түүхэдэ хэлсэхэдээ Шэлдээ-Зандиин алтан толгой абтаашые байхалаа Эхэ нютагтаа үнэн байжа, саазалһанайнь һүүлээр хилын наада тала уруу мухарин унажа ерэһэн юм гэнэг. Тиигэжэ Шэлдээ-Зандиин үхэлэйнь урдахи һүүлшын үгэнүүд болон дуунууд гэгээдэг хэдэн арбаад гоё һайхануун, патриотическа хурса дуунууд бии. Энээгээр арад зон хадаа Шэлдээ-Зандиие өөһэдынгөө үнэншэ баатарнуудай нэгэн болгожо дурасхаалыень мүнөө хүртэр нангинаар абажа ябадаг.

Бурят-Монгол арад эртэ урдаһаа нааша ород арадтай нягта холбоотой ябажа, харин хаашуулай дарлалтын урдаһаа хамтадаа тэмсэн, хамтадаа илан ерэһэн юм. Тиимэ дээрэһээ үльгэр туужала дуудуулһан Аламжа-Мэргэн, Шоно-Баатар, Гэсэр-баатарнуудай түхэл дүрсэнь, ородуудта Илья Муромец, Добрыня Никитич, Алеша Попович али тухай түрэл ба хүндэтэй байдаг шэнги, мүн бурядуудта тиимэ түрэл хүндэтэй байдаг. Юундэб тэхэдэ, тэдэпэр арад зоной хүсэн шадал, эрэлхэг зориг, дайшалхы габьяаень бэедээ шэнгээһэн байнабшуу.

XVII зуунай эсэс тээшэ харин хаашуулай зүгһөө Бурядай газар нютагые хэдэн олон дахин добтолжо эзэлхын аюулда оруулжа байһан үедэ бурят-монгол, эвенк ба ород арадуудай хоорондохи дайшалхы хани барисаан бүхэжэн ерээ һэн. Энэ хани барисаанай байһан сагта ород, бурят болон эвенк дружинанууд хамтаржа, харин хаашуулай добтолгонуудые нэгэнтэ бэшэ даран нисуулһан байха юм. Бурядууд эрхим һайн буушад ба моришод гэжэ тоологдодог һэн; анханһаа хойшо адууһа мал үсхэжэ һууһан хадаа «мүр танихадаа» бэрхэ һайн байжа, хилэ һүндэлэн дабаһан моридой болон малай мүр илгаруулан танидаг байгаа.

Иигэжэ хилэ захяа хамгаалжа байһан бурят дружинанууд XVII зуунай 60-аад онуудта бурядай хасаг сэрэгүүдэй полкнууд болгогдон шэнэдхэгдээ бэлэй. Бурят-Монгол арадай дайша мэргэн заншал иигэжэ эртэ урдаһаа хойшо «зүүнэй хаашуултай» хэһэн тэмсэл дундуур арбижан алдаршан ерэһэн юм.

1812 ондо уужам тэнюун Ород ороной «баруунай хаан» гэгдэһэн Наполеоной сэрэгүүдэй дайлан орожо ерэхэдэ бүхы ород ороной зон нэгэн һаналтайгаар, нэгэн туг доро бодожо, Эсэгэ һайхан орон нютагаа аршалһан байна. Энээндэ манай бурят-монгол арад зон шадаха мэдэхээрээ бултаараан оролсожо туһалһан байха.

Бурядай хасаг полкнууд 1861 ондо Байгалай үмэнэхи хасаг сэрэгүүдэй составта оруулагдажа, тэрэ сагһаа хойшо ород сэрэгүүдтэй адляар сэрэгэй һургуули гарадаг болоһон байгаа. Удаань, 1904—1905 онуудай дайнай болон дэлхэйн түрүүшын дайнда сэхэ фронт дээрэ бэеэрээн хабаадалсаһан юм.

1915—1916 онуудта бурят сэрэгүүд Байгалай үмэнэхи 1-дүгээр хасаг дивизиин составта ябажа Галициин ба Польшын газар дээрэ Россин хорото дайсан болохо германска дээрмэшэдтэй анха түрүүнээ тулалдан үзэлсэһэн байна. Бурят хасагууд мүн баһа ород турецкэ хилэ дээрэ дайлалдаһан байгаа. Тэдэнэр сэрэгэй габьянуудые гаргаһанай түлөө шалгарһан тэмдэгүүдээр шагнагдаһан байгаа. Дайсадтай болоһон шэрүүн шанга байлдаанууда Шагжа Буниев, Даши Шамбоев болон бусад хасагууд баатаршуулай үхэлөөр унаа. Хасагууд Цингуев, Лодой Хэшиктуев гэгшэд шархатаһаншье һаа жагсаалһаа гарангүй туласалдаһан заңдаа байгаа. Хасагууд өөһэдынгөө дошхон түргэн добтолгонууд ба гэнтын дайралтануудаар германецууд болон тэдэнэй союзнигуудые аюул ехээр һүрдүүлэн тэдэнэй дунда мэгдэл һандал гаргадаг байгаа.

Гадна ехэнхидээ бурят хасагуудһаа бүридэһэн Дээдэ-Үдын хасаг полкнууд 1916 оной зун болоһон оротой генерал Брусиловай суута ехэ добтолгодо хабаадалсажа ехэхэн илалтануудые түйлаһан юм.

Дэлхэйн түрүүшын дайнда Вильгельмын немецкэ армиин илагдашагүйби гэдэг һайрхуу мэдүүлгэнүүдые үнэһэн тоброг болгоһон тэрэ брусиловска добтолгодо Дээдэ-Үдын нэгэ полкын бүлэг сэрэгүүд командир Тонких ба тэрээнэй туһалагша Очир Юмдашиев түрүүтэй ябажа Галициин Галзуня гэжэ деревни шадар австрийска ягаан сэрэгые добтолжо үй бута сохиһон нэгэн ушар мандa мэдээжэ юм. Эндэ окоп соо хорожо һууһан бүхэли рото болохо австрийска сэрэгүүдэй зарьмыень сабшан унагаагаад, үлэһэн зуугаад хүнүүдыень плендэ абаһан байха юм.

Иигэжэ манай бурят хасагууд дэлхэйн түрүүшын дайнай фронт дээрэ ябахадаа сэрэгэй мэргэжэл олоо тэды бэшэ, мүн баһа тэрэ үедэ дайлалдажа байгаа армиин дотор дэлгэрһэн большевистскэ үзэл сурталаар нэбтэрһэн байгаа. Удаань фронтһоо бусажа ерэмсээрээ тэдэнэр Забайкальеда советскэ засаг тогтоохо ябадалда эпэхи хүдэлмэришэн ба таряашанта туһалһан юм.

* * *

Гражданска дайнда алдарта Байгалай ара үбэрөөр шурган хүйлан дэлгэрһэн партизанска дайн соогуур, манай нютагта советскэ засаг тогтоохо гэһэн большевистскэ партиин подпольно хүдэлмэри соогуур бурят-монгол арадай дундаһаа эрхэ сүлөөгэй түлөө эрхим тэмсэлшэн гараһан юм.

Аймшагтай һүртэй арбан юһэн он байгаа. Анханда нэгэ улаангвардейскэ отрядай начальник байгаад, һүүлээрынь Сэлэнгын аймагта партизанска отрядай командир, бурят-монгол арадай анха түрүүшын алдарта революционер—Цыремпил Ранжуров семеновтоной шуһаша һабарта баригдажа саазалуулһан байна.

Агуу революциин солдат—гэжэ энэ согто халуун тэмсэлшын гэгээн нангин дурасхалые манай арад мүнхэлһэн байха юм.

Мүн энэ үедэ нүгөөдэ нэгэ тэмсэлшэ Дамба Банзаракшиев баатарай үхэлөөр унаа һэн. Эсэстээ хүртэр нугаршагүй үнэн большевик байжа сагаангвардейскэ алуурпадта буудуулхынгаа урда тээхэнэ үхэлэйнгөө нэгэ хэдэн сагые эрэлхэг зүрхэтэйгөөр хэрэглэн би большевик гээшэб, алаашье һаатнай минии орондо шэнэ тэмсэлшэд гаража, алуурпан һүрэг таанарые аршан хиидхэн, һалгаха,—гэжэ хэлэһэн байгаа.

Манай Бурят-Монголдо, илангаяа тэрээнэй баруун хойто аймагуудта дэлгэрһэн партизанска хүгэлөөнэй «Һүнһэнииниь»—домогоо дуудуулһан партизанска «бааабай» Каландарашвилли, тэрэнэй илагдашагүй отряд байһан юм. Тиигэжэ 1919 оной эсэс багта Каландарашвиллиин хани ябаһан эдир залуу эршэтэ Павел Балтахиновай хүтэлбэри доро бурядай түрүүшын партизанска отряд тогтоогдоо һэн. Һүүлдэ энэ отряд Улаан Армиин Зиминско мерито полктой ниилэжэ семеновско фронт дээрэ шэн зоригтойгоор гражданска дайнай дүүрэтэр тэмсэлдээ бэлэй. Удаань Павел Балтахинов Антарска аймагай военком болоод байтараа нютагай бандидуудта харддуулан баригдажа баатарай үхэлөөр унаа һэн. Мүнөө герой Балтахиновай солыень дуудажа манай арад шэнэ дуу зохёогоод дуулалдана:

«Сагаан могойн сахариг соо оробошье
Шадал тэнхээ дүүрэнээр тэмсээ.
Гансахан һомон нагаан соонь торобошье
Гранадтайгаа халуун зүрхэнь тэһэрээ...
...Балтахинов
Шуһаа дэмы
Алхаагүй!..

Бидэнэй жаргалта һайхан социалистическэ байдалай түлөө ами наһаяа эрдэмтэй баатарлигаар үгөөшэдэй шуһан дэмы тала уруу хосороогүй. «Манай хүнүүдые элбэг дэлбэгээр алхаһан шуһан дэмы хосороогүй гэжэ мэдэхэдэ аятай ба баясхалантай байна»—гэжэ нүхэр СТАЛИН хэлэһэн юм.

* * *

Советскэ засагай амталан һайхан жэлнүүд соо манай арадай хамаг хүсэлэлгэ хадаа ажабайдалаа арбин зузаан болгохо зохёохы һайхан ажал дээрэ үнгэрөө. Гэбэшье советскэ арад, мүн баһа манай бурят-монгол арад фашистска хара залин аалдарые сарахын тулада бэеэ бэлдэжэ байгаа. Үбгэ эсэгэнэрэйнгээ ба аха дүүнэрэйнгээ алдарта дайша заншалнуудай үндэһэн дээрэ өөһэдынгөө бэеые, үри хүбүүдээ үргэмжэлэн, Эхэ орондоо үнэнөөр, тэрэнэйнгээ дайсадта зэбүүнээр, эрэлхэг зүрхэтэйгөөр ба шэн зоригтойгоор һурган хүмүүжүүлһэн байгаа.

Улаан Армиин зэргэдэ үбсүүгээ үргэн ябажа бурят-монгол арадай эрхим шэлэдэг хүбүүд КВЖД дээрэ, Хасан нуурта, Халхын Голдо ба илангаяа сагаан финнүүдые эсэргүүсэн болоһон байлдаанууда Байгал далайнгаа баабай эжынгээ нэрые нэрлүүлэн, булад һэлмын хурсые амжалтатай алдартайгаар туршаһан байха юм. КВЖД дээрэ болоһон туласалдаанда суута Буркавдивизионной нэгэ хэдэн эрхим һэльмэшэ баатарнууд солото командир Балдынов түрүүтэй, имагта ехэ шэн габьяа гаргаһанайнгаа түлөө «Улаан Тугай» орденуудта хүртэһэн байгаа. Сагаанфинскэ кампанида ябажа эрэлхэг зоригой эрхим жэшээ харуулһанайнгаа түлөө Советскэ Союзай Герой үндэр дээдэ нэрэдэ хүртэһэн Гармажаб Гармаевай дайшалхы ябуулганууд омгорхомоор. Үхэр буугай хүнхинээн соогуур, саһа шуурганай шуухираан соогуур, финскэ зэрлигүүдэй хэрхирээн соогуур Бурят-Монголой түрүүшын Герой шалгаржа гараһан юм.

Мүнөө үеын баатарнууд, аламжа-мэргэнүүд, шоно-баатарнууд, шэнэ үеын бабжа-баатарнууд, шэлдээ-зандинууд, советскэ үеын ранжуровууд, банзаракшиевууд, балтахиновууд дайнай гал соо шалгаран гараа. Алдар солоёо дуудуулһан Бурят-Монголой түрүүшын генерал Советскэ Союзай Герой Илья Васильевич Балдынов өөрынгөө шэн габьяата дивизиие Баруун Европын ба Маньчжуриин талаар илалта түгэс хүтэлжэ ябаа. Арад зомпай инаг баатарайнгаа героизмые хүндэлжэ И. В. Балдыновые советскэ гүрэнэй дээдэ орган—СССР-эй Верховно Совецэй Депутатта һунгаһан байха юм.

Алдарта Ранжуров болон Балтахиновай дайша партизан заншалые дахинаа баатарлигаар дабтаһан Гурожап Очиров немецкэ дээрмэшэдтэй ара талада партизанска отряд командалжа үндэр ехэ шэн габьяа байгуулаа.

Гайхамшагта мэргэн снайпер Цырендаши Доржиев ба Советскэ Союзай Герой солото снайпер Жамбал Тулаевай алдар нэрэ Бурят-Монголой үргэн уужамруу суурятан дэлгэрээ. Хэрмэнэй нюдэ алдангүй тудадаг, гүрөөһэнэй хабһа тоолон харбадаг солотой ангууша мэргэн бурят зоной эртэ урдын заншалые фашистска ангуудай нюдэн ба хабһан дээрэ амжалтатай һайнаар шалган гараһан байна гээшэ.

Мүн энэ дайнда манай эрхим хүбүүд моряк Иванов, летчик Харитонов, пехотинец Баннов, сапер Жапаев, артиллерист Афанасьев ба бусад хамта хорёод шахуу баатаршуул Советскэ Союзай Геройн үндэр дээдэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм. Шэн габьяа гаргаһанайнгаа түлөө хэдэн мянгаад бурят хүбүүд орден ба медальнуудта хүргөө.

Харнин дайсанай һабарта
Хайран ороноо үгэхэгүйбди,—гэжэ
бэшэһэн

поэдэй мүнхэ алтан үгэнүүдые эдэнэр сарюунаар харюулһан байна. Манай агууехэ ороной ахадүү бусад арадуудай ба хамагай түрүүн агууехэ ород арадай арсалан баатар хүбүүдтэй хамта бурят-монгол арадай хүбүүд инаг һайхан Эхэ ороноо ами бэеэ хайрлангүйгөөр аршалжа гараба.

Бурят-монгол арад зон эртэ урдынгаа дайша мэргэн заншалнуудые иигэжэ арбижуулна. Советскэ арадай түүхэтэ ехэ илалтын үдэр бидэнэр үбгэ эсэгэнэрэйнгээ дурасхаалда, үргэн ехэ социалистическэ Эхэ орондоо арадуудай вождь агууехэ Сталинда үбдэг дээрэ сүхэрэн һууҗа энгэрээ һэлин шахаа тангаритаа үргөө:

Айл аймагаймнай айраг сагаа үерлүүлһэн
Баатар, мэргэшымнай байлдаан соогуур юрөөһэн
Агуу Сталинай аша габьяае түүрээнэмди,
Арад зонойнгоо аман тангариг үргэнэй ди.
Тиигэжэ, Сталин, Танай халуун юрөөлые
Тэгшэ арюунаар зүрхэнэй хани болгонобди.
Тэнгэри тулама түмэн жаргалаа эдлэхэбди,
Табанжэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэхэбди.
Советскэ арад сүлөө эрхээ алдахагүй,—
Соло алдар, суута ажалаа унагаахагүй.
Иимэ һүргэй, ... мүнхэ, байгал!
Эсэгэ түрэл ... иимэ байһал,

... ГАЛСАНОВ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ...

Михаил Иванович Барков болбол Зима гэжэ түмэр замай станциин дэргэдэхи Химлесхоздо мастераар хүдэлмэрилжэ байһанаа 1943 оной зунай Улаан Армиин хэһэн добтолгонуудай үедэ Эсэгэ ороноо немецкэ булимтарагшадһаа хамгаалхын түлөө фронтдо ошоһон байгаа.

Нүхэр Барков 1-дэхи Прибалтийска фронтын нэгэ частьда пулемёдой наводчигоор ябаха зуураа, Хойто Двина гэжэ мүрэниие гаталхада командованиин дайшалхы даалгабаринуудые эрхимээр дүүргэһэнэйнгээ түлөө Советскэ Союзай Геройн нэрээзэргэдэ хүртэһэн ба Ленинэй орден, алтан одоной медаляар шагнагдаһан юм. Тэрэшэлэн 1945 оной майн 22-то «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай 2-дохи зэргын ордепоор» шагнагдаба.

Ингэжэ эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдажа ябатараа шархатажа, 1945 оной ноябрьда гэртээ бусажа ерэһэн юм.

Тэрэ гэһээр энэ нүхэр Бурят-Монголой хэлхээ-холбооной Министерствын хүдэлмэришэдые хангаха таһагай начальнигай орлогшоор хүдэлмэрилжэ байна.

Эндэ хүдэлмэрилхэ зуураа Михаил Иванович хүдэлмэришэдэй байдалые һайжаруулхын түлөө хододоо оролдодог байна.

Мүнөө энэ нүхэр тус Министерствын туһалбариин ажахын хабарай тарилгые эрхимээр үнгэргэжэ байха зуураа, тусгаар загаһа барилгын бригада эмхидхэбэ.

Е. РИНЧИНОВА.

Илагша-боец түрүү колхоз хүтэлнэ

1941 он. Арюун нангин Эхэ оронойманай зүрхэн—Москва шадар хатуу шанга шуһа адхалгын тулалдаан боложо, советскэ хүнүүдтэ үхэлтэ аюул тохёолдоод байхые би өөрынгөө нюдөөр харан, немецко-фашистска эзэмдэгшэдтэй айхые мэдэнгүйгөөр тэмсэжэ байгаа һэм. Тиихэдэ эдэ зэрлигүүдые эсэслэн нуга дараад, тэдэнэрэй эшээ болохо Берлин дээрэ Илалтын туг мандуулха байһандаа бүхы советскэ хүнүүд шэнги үнэн зүрхэнһөө этигэдэг байгааб. Энээндэ манай агууехэ вождь нүхэр Сталин зоригжуулаа һэн,—гэжэ гансахан Ивалгада бэшэ бүхы республика соогоо түрүү колхозуудай нэгэниие хүтэлбэрилдэг нүхэр Д. Д. Дамбаев омогтойгоор хөөрэнэ.

Үбсүүн дээрээ Улаан Одоной орден ба гурбан дайшалхы медальнуудые яларуулһан гвардиин рядовой байһан нүхэр Дамбаевай хүтэлбэрилдэг В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хадаа адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб бүхы түрэлөөрынь 2—3 жэлэй туршада үлүүлэн дүүргэбэ. Мүнөө тус колхоз 35 киловатт-час хүсэтэй гидроэлектростанци байгуулжа эхилээ.

Дайсанаа даража дархан солоёо нэрлүүлһэн геройнуудта Агуухэ Илалтын үдэрөөр дашарамдуулан амар мэндэ хүргэе!

Г. НИМБУЕВ

Фронтовойгоор хүдэлмэрилнэ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай гал дүлэн соогуур баатар зоригтойгоор ябажа, героическа Сталинградые эрэлхэгээр хамгаалалсан, фашистска вохосуудай харанхы муухай эшээн болохо Берлиниие дайлан абахада хабаадалсажа дайсаниие илалсаад, гвардиин старшина Буянтуев Цырендондок түрэл нютагаа өөрынгөө колхоздо бусажа ерээ. Цырендондогой үбсүүн дээрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хоёрдохи зэргын орден, Улаан Одоной орден ба хэдэн медальнууд яларна. Мүнөө нүхэр Баянтуев колхоздоо ОТФ-е даагшаар хүдэлмэрилнэ. Тэрэнэй дааҗа байһан Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонниной товарна фермынхид хони ямаатаа атар тарганаар үбэлжүүлээд, мүнөө түл абалгаяа амжалтатайгаар үнгэргэхэ байна. Энэ хадаа нүхэр Буянтуевай эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр, фронтовой янзаар хүтэлбэрилһэнэй аша үрэ мүн. Амгалан байдалай үедэ, шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые бэелүүлхын түлөө гвардейскээр тэмсэгшэдэ алдар соло!

Г. САНЖИЕВ

ИНАГ МИНИИ ЭХЭ ОРОН

Ородой сэнхир Волгоһоо
Омог солоёо эхилжэ,
Галаар орьёлһон Сталинградһаа
Габьяа һүрөө бадаруулааш,
Инаг минии Эхэ орон.

Холын түүхэдэ байгаагүй
Хохимой шулмас дайсадые,
Галта булад һэлмээрээ
Газарай нюурһаа аршаалши,
Баатар минии Эхэ орон.

Хүндэ дайнда хатуужаһан
Хүдэр баатарнуудай үбсүүндэ,
Алдар солын орденууд
Алтан үнгөөр яларнал,
Илаһан минии Эхэ орон.

Дүрбэн жэлэй походһоо
Дуршэлтэй нютагаа бусаашад,
Үндэр таряа хиидхүүлхэеэ
Үрэжэлтэ газараа хахалнал,
Ажалша минии Эхэ орон.

Арадай жаргалые бэхижүүлэгшэ
Аба Сталинай хараалһан,
Шэн габьяа байгуулха
Шэнэ табанжэл эхилэнхэйл,
Хүсэтэ минии Эхэ орон.

Зон арадай байдалые
Золтой жаргалтай болгохо,
Энэ шэнэ табанжэлээ
Эрэлхэг дүүрэнээр дүүргэхэлши,
Хүсэтэ минии Эхэ орон.

Хүсэн түгэс ороноо
Хүхюу долгеор сасаруулһан
Мандаһан илалтынгаа наранһаа
Малайран туяаран байналши,
Омог минии Эхэ орон.

Ч. Цыдендамбаев.

Илалта

... 45 оной май һарын 9
Илалтын мэдээ түхеөбэ,
Дээдын дээдэ баярые
Дэлгээн манда асарба.
Энэ түүхэтэ үдэртэ
Хэнэй сэдьхэл аажам,
Хэнэй зүрхэн номгон
Байлтай гэжэ һанаштайб?
Балшар бишиихан хүүгэдшье
Баярлаха хүхихөө мэдэнэл.
Хүлеэн ядаһан үдэрнай
Хүрөөд ерэбэл мүнөө.
Хүхиел барандаа, зугаалаял,
Хүреэлэн нэрьен хатараял,
Энэ үедэ түрэһэндөө,
Эсэгэ ороноо хамгаалаад,
Иимэ баяр олоһондоо,
Эрхимэй эрхим жаргалые
Энэ бэеэрээ эдлэһэндээ
Мэдээб мүнөө дүүрэндээ.
Түбицэ урдань үзэгдөөгүй,
Түүхэдэ үшөө байгаагүй
Түмэр шүрбэһэтэ баатарнуудаар
Түрэһэн гарһан золтойдоо
Түрэл гарбалдаа һүгэдэнэм!
Асари баатарнуудаа түрүүлэн,
Арадаа илалтада асарһан,
Амгалан байдал тогтооһон
Аба баатар Сталин
Аша гушаяа дуулыш,
Ашалыш, хэзээдэш харюул
хабди

Амасуулһан баярш хэтэдээ
Һалбаран байхал мүнхэдөө.

Ц. Дондокова

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ 4 ҺАРА СОО ДҮҮРГЭБЭ

Агуухэ Илалтын үдэрэй хүндэлэлдэ зэлгэрһэн социалистическа мүрысөөндэ оро соходо Сибирсэ бассейнын коллективүүдэй эрэгтэй эмэгтэй загаһашад, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон албахаагшад болбол амтата эдеэ хоолой 3 йлые болбос руулха гурэнэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ эжэ тон харюусалгатай ба хүндэтэй ялгануудые абаһан бэлэй.

Дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй түсэбэй бэелүүлгын түрүүшын үдэрһөө эхижэ социалистическэ мүрысөөн загаһашадай дунда үргэдэһэн байгаа. Тиин энэ мүрысөөндэ үдэр бүри, һара бүридэ гайхамшагта илалтануудые туйлаһан загаһашадай коллективүүд олошороо һэн.

Усть-Баргажанай загаһанай заводой коллективэйхид яларма амжалтануудые туйлаба. Тэдэнэр хадаа 800.000 банк консервэ гаргаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь холо урид гэхэ гү, али байгша оной апрелиин 30-да 100 процент дүүргэжэ, бүхы Сибириин бассейнын коллективүүдэй дунда түрүү һуури эзэлбэ.

Тус заводой коллективэй дунда ажалай үндэр бүтээсэ туйладаг дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй стахановецууд нилээдгүй олошороо. Үдэрэйнгөө ба һарынгаа нормонуудые 150-һаа 200 процент хүртэр эрхим һайн шанартайгаар дүүргэдэг энэ коллективэй стахановецуудые нэрлэхэ болоо һаа тон олон. Жэшээлхэдэ, М. Евдокимова, Г. Алексеев, З. Иванова П. Кравцова, Ф. Кравцов, З. Далинин, С. Злыгостева, М. Агафонова, А. Дюжакова, Е. Афанасьева, У. Голосеева, С Ушакова, С. Вульфович болон бусад ССР Союзай арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ дүрбэдэхи табанжэлэй түсэб тухай хуулияар урмашажа, энэ жэлэй түрүүшын үдэһөө эхилээд, урдань үзэгдөөгүй ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлан, энэ агуухэ Илалтын үдэрэй ойе тэмдэглэжэ байна.

Тус коллективэй члегүүдэй саашадаа урда мэтэ жэшээтэ һайнһаар хүдэлмэрилжэ, абаһан темпээ алдангүй бүхы Советскэ Союз соо түрүү һуури эзэлжэ суурхаха байһандань хэндэшье ажаһэжэг байхагүйл.

И. Далбаев.

Манай шахта шэнэ табанжэл соо

Рудоуправлениин начальник нүхэр Г. Старцевтай хөөрэлдөөн

Республикын баялигуудай нэгэн болохо шулуу нүүрһэнэй малтамал Галуута нуурай оршондо олдоһонһоо хойно хэдэхэн жэл үнгэрөө. Шулуу нүүрһэн хадаа шэнэ Сталинска табанжэл соо тон шухала үүргэ эзэлжэ байһанынь лабтай.

Манай шахтын коллектив 4-дэхи Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлдэ советскэ арадай ба Улаан Армиин түгэс Илалтын түрүүшын жэлэй һайндэрые ажалай һайн амжалтануудаар үгтан ерэбэ. 1946 оной нэгэдэхи квартал соо манай шахтын коллектив 53.223 тонно шулуу нүүрһэ малтажа абаһан гэхэ гү, али үнгэрһэн жэлэй нэгэдэхи кварталтай жэшэбэл 10.000 тухай тонно шулуун нүүрһэ ехээр малтажа абаһан байна.

Коллективэй дунда № 5 механизированнэ шахтын шахтернууд эрхим хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Рыбак гэгшын ударидалга доро түсэбөө 130 процент гүйсэдхэжэ түрүү һуури эзэлһэн байна. Мүн тэрэнэ эн эрхим мастернууд Н. Хрулев, М. Шошин гэгшэдэй оролдолгоор шулуу нүүрһэ малталгые түргэдхэхэ ба хүнгэдхэхэ шэнэ арга-методуудые үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдэжэ, ажалаа бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлээ. Тэдэнэрэй оролдолгоор манай шахта дээрэ үйлэдбэриин һайн дүршэлтэй кадрнууд олоор бэлэдхэгдэжэ байна.

Манай шахт болбол энэ жэлэй турша соо шулуун нүүрһэнэй малтамалнуудтай шэнэ газарнуудые оложо, тэндэ баригануудые бодхоохо ба түхеэрэлгэнүүдые тэдхохо юм. Энэ хадаа шулуун нүүрһэ малталгын талмайнуудые үргэдхэхэ, Эхэ орондоо хара алта ехээр үгэхэ харюусалгата зорилгые бэелүүлхэ ябадалые хангаха юм.

Мүн тэрэшэлэн дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй турша соо манай шахтэрэ табан мянган квадратна метр хэмжээнэй хүдэлмэрилэгшэдэй байха байранууд, үйлэдбэриин, болбосоролой бусад олон тоото барилганууд бодхоогдохо юм. Эдэ зорилгонуудые манай шахтын коллектив нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна.

Манай шахтын коллектив энээнэй урда тээ туйлаһан амжалтануудаа саашанхи ажал хүдэлмэри дээрээ бэелүүлэн үшөө һайнаар хүдэлмэрилхэнь лабтай.

Илалтын үдэртэ колхозуудай бэл...

Түрүү бригаданууд шанда хүртэбэ

Залуушуулай тракторна бригаданууд, үндэр ургасын залуушуулай звенонуудай 1945 оной социалистическэ мүрысөөнэй ВЛКСМ-эй ЦК-гэй эсэсэй дүнгөөр, республикэ соо түрүүлжэ ябаһан Саянтын МТС-эй нүхэр Бимба Дымбрыловай залуушуулай тракторна бригада Бүхэсоюзна гурбадахи шан абаха эрхэ олоо. Энэ бригадада 5 мянган түхэриг мүнгэн үгтэһэн байна.

Ехэ-Кударын МТС-эй залуушуулай тракторна бригадын бригадир Цырен Дамбаев, Түнхэнэй МТС-эй залуушуулай тракторна бригадын бригадир Балдан Яктуев гэгшэд ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Хүндэлэлэй грамотануудые ба тус бүридөө 1000 түхэригэй мүнгэн шан абаха болоо.

Мүн Кыренскэ МТС-эй Лубсан Гонгоровой бригада ВЛКСМ-эй ЦК-гэ Хүндэлэлэй грамотада хүртэбэ. Тэрэшэлэн Закаменай аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой Серпион Кириллович Киселёвой хүтэлбэрилдэг үндэр ургасын залуушуулай звено ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

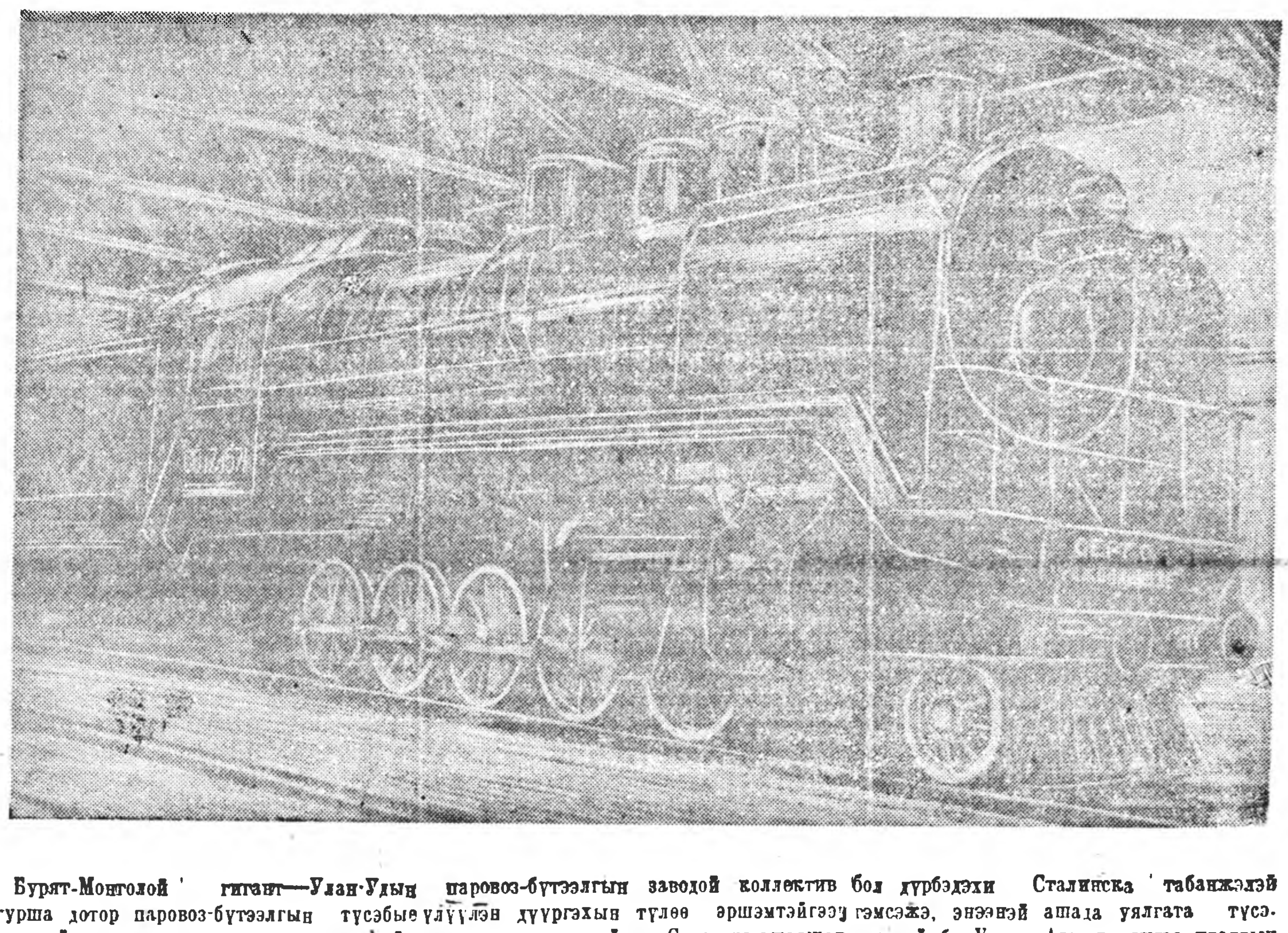
Аймагай түрүү колхозууд

НОВО-СЕЛЕНГИНСК. (Телефоноор абтаба). Сталинска дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшын хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ, 1946 ондо үндэр ургаса хуряахын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ үргэн далайсатайгаар ороһон аймагай түрүү колхозууд полевой хүдэлмэриие амжалтатайгаар үнгэргэжэ байна.

Селенгын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Доржиев, партийна организациин секретарь нүхэр Очиров) бии байгаа үрһэеэ һайн шанартайгаар баранииень хаяжа, ороһото культурануудай эртын тарилгые дүүргэбэ. Мүн Кагановичын нэрэмжэтэ (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Шагжиев, партийна организациин секретарь нүхэр Жигмитова), „Коминтерн" (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Бамбаров, партийна организациин секретарь нүхэр Будаева), „Интернационал" (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Очиров, партийна организациин секретарь нүхэр Езаев), „Социализм" (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Санжанов, партийна организациин секретарь нүхэр Дараев) колхозууд тарилгаар аймаг соо түрүүлжэ ябана.

Мүнөө эдэ колхозууд ороһон культурануудые тариха газараа элдүүрилжэ эхилбэ.

С. ШАРАПОВ,
ВКП(б)-гэй айкомой кадрнуудые эрхилхэ секретарь

Бурят-Монголой гигант—Улан-Удын паровоз-бүтээлгын заводой коллектив бол дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй турша дотор паровоз-бүтээлгын түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ, энээнэй ашада уялгата түсэбөө гүйсэдхэлгын талаар жэшээтэ һайн амжалтануудые туйлан, Советскэ ажалшан арадай ба Улаан Армиин түгэс илалтын һайндэрые үйлэдбэриин габьяагаар угтабал.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: паровоз-бүтээлгын коллективэй үйлэдбэрилэн гаргаһан «СО» (Серго Орджоникидзе) маркын паровоз.

И. Красавцевай фото.

МТС-эй ЭРХИМ... БРИГАДА

Молотовой нэрэмжэтэ колх... зээгүүр тарилгын хүдэлмэ... хүндаа ябажа байна. Энээ... ригала Ехэ-Кунелей МТС... түрүү һуури эзэлээд, маши... на станциин дамжуулгын... абаһан байха юм. Энэ брига... трактор бүхэнөөр 50 гар... элдүүрилжэ, тракторна хүдэл... хабарай түсэбые амжалтата... гэһэн байна.

Бригадын түрүү трактор... Солодухин гэгшэ халаан б... бүтээсэ туйлан, тракто аз... ябуулдаг байха юм. Гадна,... духин тарилгада ороһоо... килограмм горючи арби... трактористнууд Т. Кушнарев,... на, М. К шнарева гэгшэд... сын түсэ шуд шангаар т...

МТС-эй эрхим трактористу... гэн болохо Ефросиния Горбат... үнгэргэшэ жэлдэ 500 гектар... һэн юм. Тэрэшэлэн трактор... дай заһабарилгын үедэ нүхэр... үдэрэйнгөө нормые 130–140... хүргэр дүүргэдэг һэн. Мүнөө... Горбатых Ворошиловай нэрэм... хозой тарилгада ябажа байна... зүүрээ, нүхэр Горбатых х... нормые 140-һөө 190 процент... дүүргэнэ.

МТС соо нэлгэрһэн мүры... дохо һуурине нүхэр Наг... бэрилдэг бригада эзэлэнэ... дын членүүд нүхэр Кушнарев... бэрилдэг Улаан тугта б... сэнхэй юм. Тиин эдэнэрэ... түлөө үдэр һүнигүй тэмсэ...

Б. ЦЫРЕНО...

Илалтын үдэ... хүндэлэлдэ

КЫРЕН. (Телефоноор... Хабарай тарилгые түргэ... түрөө „Политотделец" колхо... хүрьһые хаһа соонь элдүүр... һэн юм. Тэрэнэй ашаар,... Түнхэн соо түрүү һуури... гүйсэдком ба ВКП(б)-гэй а... жуулгын Улаан туг абаад б... 7-ой дүүрэн бэшэ мэдээгаар... хоздо 662 га газар э... һэн, олоһон га ороһото кул... эртын тарилга хэгдэһэн б...

Илалтын түүхэтэ һайнд... дэ зорюулан, энэ артел... ороһото культуранууд... гые мүнөөдэр дүүргэхэл,

Ороһото культурануудые т... түсэбөө үлүү... дүүргэбэ

БИЧУРА. (Телефоноор... Харланай сомоной „Большевик" (правлениин түрүүлэгшэ... нов) членүүд Илалтын агуух... хүндэлэлдэ зорюулан, ороһото... гануудай эртын тарилга хэ... майн 7-до үлүүлэн дүү... гектарта эрхим шаларгай тар... сеялкээр хаягдһан байха... бынь 320 га байгаа.

Тарянажалай бригадаһаа... 3 звеногой членүүд тарилгы... ба агротехническэ үндэр ээ... дэ үнгэргэхын түлөө үнтах... гөөр тэмсэһэн байха юм. Газ... шад Ж. Батомункуев, Д.... Мункуева, Б. Тугулдуров,... кова ба бусад полидо гаран... шо 0, 90–1 га хүртэр эл... түрүү зэргэдэ ябана.

Мүнөө энэ артелиин тар... бригада, звенонууд оройн ку... дые тариха газар элдүүрил... пар хахалжа байха юм.

Б. Ю... АЗО-...

Улаантугта бри...

Нүхэр Найдановай хүтэлб... рнанажалай гурбадахи бриг... соохи мүрысөөндэ илажа,... партийна организациин... Улаан туг аблихай. Энэ бриг... нүүд хабарай тарилгын түсэб... ондоо бригаднуудта туһалж...

Бригадын плугшад Дамба... ров, Донсорунова, Барбуева... рүүшын үдэр өө хойшо эрх... үльгэр жэшээ харуулжа ябл...

Тус бригадын һайнаар т... һэнэй ашаар, Ленинай нэр... тель Зэдын аймаг соо тари... һууринуудай нэгые эзэлэ...

С. ЗО...

НЭГЭДЭХИ ЖЭЛЭЙ ОЙ

Анна Караваева.

Манай календарь дотор шэнэ һайндэр бии болобо: энэ хадаа фашистска Германиие илажа гараһан майн 9-эй Илалтын үдэр мүн. Мүнөөдэр бидэнэр энэ түүхэтэ баярай һайндэрэй нэгэдэхи жэлэй ойе тэмдэглэжэ байнабди.

Майн 9 болбол түүхэтэ үдэр болон манай календарь дотор ороһон тэды бэшэ, мүн баһа мартагдашагүй баяр ба омогорхолой үдэр болоһон манай зүрхэ сэдьхэл дотор дулэтэн байдаг. Эгсэ үндэр хада өөдэ олон үдэр соо зобожо тулижа. олон тоото аюулнуудые туйлажа дүүлиһэнэйнгээ һүүлдэ арайшье гэжэ оройдонь хүрэһэн хүнэй һанаа сэдьхэлэй байдалые таанар ойлгожо шадаха байна гүт? Ямар ехэ хангалта ба баярай хүсэтэ мэдэрэл тэрэ хүнэй зүрхэ сэдьхэлые эзэлхэб даа?

1945 оной Майн 9-эй үдэр манай советскэ Эхэ орон болбол бүхэдэлхэйн алдар солын орьелой оройдо гараһан байна. Тэрээнэй хэдэн мянган жэлэй түүхэ дотор иимэ үндэр орьелой оройдо гаража үзэһэн ондоо тиимэ үдэр байгаагүй юм. Ленин ба Сталинай орон, социализмын орон болбол бүхы түрүү хүн түрэлхитэнэй эгээ хорото муухай дайсаниие илаһан ба Европын арадуудые фашистнуудай шуһата муухай дарлалта дороһоо сүлөөлһэн байна! Иимэ агуухэ илалтын алдар солоһоо дээшэ гайхамшаг һайхан алдар соло гэжэ урда хойнонь байгаа гү?

«Советскэ арад, бүхыдэлхэйн үнэншэ хүнүүд, энэ илалта тухай һанажа ябагты!»—гэжэ майн 9-эй үдэр манине уряална, энэ үдэр немецкэ эзэмдэгшэдтэй дайлалдаһан Советскэ Союзай Агуухэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн дүүрэһэн байгаа. Энэ үдэрэй орьел тээрэһээ бидэнэр өөрынгөө Эхэ ороной туйлан үнгэрһэн замые баяртай ба омогтой нюдөөр харанабди. Бидэнэр болбол тэрэ замые манай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй газар дээрэ ба далай дээрэ хэһэн илалта түгэлдэр олон тоото тулалдаа байлдаануудаар, аюумшагта агаарай ба танкова тулалдаануудаар, ой тайгын партизанска дайгаар хэмжэнэбди: бидэнэр болбол энэ замаа бүхы советскэ арадай дууһашагүй ехэ героизмаар хэмжэнэбди. Манай хүнүүдэй героизм болбол улам бүри үндэр ба үргэн болоһо, урагшаа эрмэлзэн үбшэн зоблониие дабажа, хүндэтэ дүтэ хүнүүдээ бусаалтагүйгөөр гээһэн үхүүлһэнэй гашуудал уйдхарые сумэлэн, фашистска добтолго дээрэһээ болоһон хүндэ хүшэр байдал ба һандарал хохидолые дабажа улам бүри урагшаа эрмэлзэн ябаһан байна.

Бидэнэр болбол эдэ бүгэдые бултыень һананабди, мартахагүйбди—фашизмын хара муухай һүрэгүүд манда дайн сэрэгые асарһан түрүүшын үдэр манай хэдэн миллион хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлые сүлөөтэ социалистическэ Эхэ ороной-гоо түлөө һанаагаа зобоһон аюумшагта шанга мэдэрэл халхуур мэтээр сорьеһон тэрэ минутаһаа хойшо болоһон юумые бултынь һанажа ябахабди. Улаан Арми болбол өөрынгөө хүсэ шадалые хуряажа байха түрүүшынгээ үедэ гэдэргээ бусажа байгаа һэн, энэ үедэнь Эхэ оронойнгоо хуби заяан тухай хэды ехээр һанаагаа зобожо байгша һэмбибди, энэ һанаа зобориһоо үлүү ехээр зүрхэ сорьемо мэдэрэл байгаагүй. Тиигэбэшье большевигүүдэй парти болбол бүхы хүсэ шадалыень нэгэн хамта болгон суглуулаад, дайсаниие бута сохихо ябадалда зорюулһан байна. Нээрээшье, манай шадахагүй юумэн гэжэ байгаагүй бэлэй.

Бидэнэр өөрынгөө вождь, Эсэгэ ба багшын дулаатэмэ халуун уряалнуудые һананабди. Сталинай бидэнтэйгээ хөөрэлдэжэ байһан тэрэ сагууд тухай бидэнэр өөрынгөө наһанай эгээ шухала удхатай нюурнууд мэтэ һанажа ябанабди. Сталинай амгалан тодо, дүүрэн бата этигэл найдабаритай, мэргэн сэсэн үгэнүүд бол бол арад зоной дотор өөрынгөө хүсэндэ этигэһэн омог һанал бадаруулжа, тэмсэл ба илалтада хатуу зориг түрүүлдэг байһан юм. Нүхэр Сталинай үгэнүүд болбол боложо байгаа ябадалай удха шанар ба саашанхи зүглэлые манда дэлбэлэн ойлгуулжа үгэдэг байгаа, тиимэдэ бидэнэр болохоёо байһан юумэнүүдые зэбсэг түгэлдэрөөр угтадаг байгаабди. Арми ба флотдо үгэһэн Сталинай захиралтанууд болбол манай сэрэгэй түүхэтэ зам дээрэхи яларма гоо шатанууд мүн болоно. Сэрэгэй энэ түүхые Сталинска дайшалхы һургуулиин гайхамшаг полководецууд зохёожо байһан юм, эдэнэр болбол үнэн сэхэ ба аюулһаа айдаггүй хүбүүд болохолоороо манай агуухэ стратегэй сэсэн мэргэн хараануудые дүүргэн бэелүүлжэ ябаһан байна.

Улаан Арми болбол гитлеровскэ муухай һүрэгүүдые бута сохижо ябахадаа үдэр һөө үдэртэ улам ехэ зоригтой боложо ябаһан байха юм. Советскэ тылдэ агуухэ хүдэлмэри ябажа байгаа, манай орон үдэр һүнигүй зэбсэгээ түхеэржэ байгаа һэн, шэнэнүүд томо ехэ заводууд байгуулагдажа, манай сэрэгэй хүсэн улам бүри ургажа байгаа һэн. Немецүүдые зэр зэбсэгээр, ажал хүдэлмэреэ, талха таряагаар, шэнэ ололгото үхаагаараа арадуудай сталинска хани холбооной ба нэгэдэлэй дууһашагүй хүсөөр илан сохижо ябаһан советскэ хүнүүд хэтэ мүнхэлөө алдаршаг!

Илалтын үдэр гэжэ иимэ гайхамшаг энэ һайндэр хайшан гэжэ бии болгогдоһониие бидэнэр һайн мэдэнэбди. Ушарынь хадаа энэ үдэрые манда ондоо хэншье асаржа үгөө бэшэ, бэлэглээ бэшэ. харин бидэнэр өөһэдөө энээниие дайлан абаһан байнабди, бидэнэр болбол өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанги байдалай түлөө тэмсэһэн хатуу шанга тэмсэлээр энэ һайндэрые олоһон байнабди, энээнэй түлөө манай баатар хүнүүдэй үнэтэ һайхан шуһые адхаһан байнабди. Бидэнэр болбол өөрынгөө улаан шуһа, өөрынгөө ами наһаар манай Эхэ ороной алдар нэрэ ба бэеэ даанги байдалые хамгаалһан тэдэ баатар хүбүүдэйнгээ мүнхэ дурасхалые хэзээ бүхэндэ һанажа ябахабди.

Илалта!... Мүнөөдэр тэрээнэй нэгэдэхи жэлэй ой хүсэбэ.

1945 оной майн 9-дэ Москвада үнгэржэ байһан үдэшые мартажа болошотой гү? Тэрэ үдэшэлэн мянга мянган хүнүүд зүрхэ сэдьхэлээ нэгэн ордоһондо эзэлэгдэжэ Кремль тээшэ эрмэлзэн ябаа бэлэй, иигэжэ үзэгдөөгүй ехэ арад зоной манифестаци болоо һэн. Кремлиин эртэ сагай үндэр хананuудые тойрон. Москва мүрэнэй эрье дээгүүр, хүүргэ дээгүүр, Свердловэй талмай дээрэ, Улаан талмай дээрэ. Кремлиин оршон тойроной бага ехэ үйлсэнүүд дээрэ олон тоото арад зон баярлан хүхижэ байгаа бэлэй. Тэдэнэй орой дээгүүр һолонгын олон үнгөөр яларан, үнэтэ эрдэни шулуунуудай сасарган мэтээр тоо томшогүй оло мүшэдэй баглаанууд мянга мянгаараа бадаран носожо байгаа һэн,—тэрэ майн фейерверк хэлэшэгүй гайхамшаг байһаниинь тэрэ! Талмайнууд ба үйлсэнүүд дээгүүр гэрэлтэн байгаа агуухэ дунгарнууд мэтэ хэдэн зуун прожекторнууд туяа гэрэлэйнгээ утанууд сэхэ һомонгүүлые тэнгэри өөдэ хаяхан байгаа һэн. Тэрэ үдэшэлэн огторгой тэнгэри болбол гайхамшаг олон үнгэтэ ульгэрэй гоё ковер мэтэ туяаран байгаа бэлэй. Тэрэ үдэшэлэн тэнгэриин дуун мэтэ хэдэн олон хүндэлэлэй салютууд болоһон байгаа. Тиигэбэшье хэдэн мянган хүн зоной баярай хүсэн, тэдэнэй эгэшэг дуунууд энеэлдээн, хөөрэлдөөн томо бүүнуудай буудалгаһаа шанга байһан юумэл.

Тэрэ сагһаа хойшо нэгэ жэл үнгэрбэ Улаан Арми ба союзнигуудай сэрэгүүд болбол фашизм ба агрессиин хоёрдохи гуламта болохо милитаристска Японииe бута сохин үгы болгоһон байна.

Һүүлшын һаранuудай эгээ шухала зүйл гэбэл, шэнэ сталинска табанжэлые, энхэ амгалан барилгын түүхэтэ үеын нэхэ агуухэ хүдэлмэринүүдэй программые тогтоон абаһан ябадал мүн гэжэ бидэнэр, советскэ хүнүүд тоолонобди. Дайн сэрэгэй аюумшагта ба хүндэ үдэрнүүд соо бидэнэр энэ табанжэл тухай—илалта тухай һанажа ябаһандаал али хүсэтэйгөөр һанажа ябаһан байгаабди. Мүнөө һаяхан агуухэ зохёон байгуулгын түсэбэй алтан хаалга манай урда нээгдэһэн байна, гэбэшье мүнөө манай индустриин ба социалистическэ хүдөө ажахын шэнэ хүгжэлтын агуухэ орьелнуудай шэнэ гайхамшаг хяраа хярхагууд эли тодо манай урда үзэгдэжэ байна. Манай орон хүгжэлтын замаар улам түргэн урагшаа дабшахынь түлөө, манай арад улам һайнаар ба зол жаргалтайгаар ажаһуудаг болохынь түлөө, советскэ гүрэнэй хүсэ шадал, эрхэ, сүлөөтэ советскэ хүнэй ажал хүдэлмэриин алдар соло улам дээшэ ургахынь түлөө эдэ бүгэдэ хараалагдаһан байна.

Тиимэдэ, Илалтын Үдэр—энэ манай алдарта гайхамшагта һайндэр бүхы дэлхэй дээгүүр суурятан пэрьег лэ! Баатар зүрхэтэ, агуухэ манай арад омог баяраар орьелон байг лэ!

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМ...

АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн) ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ.секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности —7-89. сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.). объявлений 2-64 (2 зв.).

Н—00605. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР.